

Prosedyreforordningen på 1-2-3

EUs prosedyreforordning innebærer at vi gir fra oss suverenitet i saker om statsstøtte. Både norske bedrifter og kommuner kan bli ilagt bøter fra EØS-tilsynet ESA.

Bakgrunn for saken

- EØS-avtalen har et forbud mot statsstøtte, med enkelte unntak. EUs prosedyreforordning (2015/1589) gir overvåkningsorganet ESA i Brussel myndighet til å innhente sensitive opplysninger direkte fra foretak i Norge, også kommunale foretak. I dagens system må ESA stille sine spørsmål om statsstøtte til regjeringen.
- Samtidig skal ESA lettere kunne avvise klagesaker. Det vil bety at antallet saker som kontrolleres blir redusert, men også at blant andre miljøorganisasjoner mister en klagemulighet de tidligere har brukt mot støtte til oljeselskaper.
- ESA skal også få myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr og tvangsmulkt, for å få frem opplysningene de vil ha. Slike dagbøter kan være inntil fem prosent av virksomhetens daglige omsetning.
- Norske foretak kan ikke reise sak om ESAs bøter til domstolene i Norge. Slike saker må tas til EFTA-domstolen i Luxembourg.
- Norgespris på strøm, avfallshåndtering og kollektivtransport er noen eksempler på saker som er eller har vært i ESAs søkelys om ulovlig offentlig støtte. Med prosedyreforordningen kan ESA kreve utlevert opplysninger direkte fra blant annet kraftselskaper, transportbedrifter og busselskap, og kan også ilegge dem bøter.
- I 2014 mente Justisdepartementets lovavdeling at suverenitetsavståelsen ikke var «lite inngripende», og saken skulle derfor behandles etter Grunnloven § 115, som krever tre fjerdedels flertall i Stortinget. Nå har lovavdelingen snudd – og åpner for vanlig flertall.

Hovedargumentasjon

- Grunnloven bygger på at det er norske organer som skal ha myndighet i Norge. Hver gang myndighet overføres ut av landet blir suvereniteten avspist bit for bit.
- For norske foretak kan det bli kostbart å fremskaffe de opplysningene ESA pålegger. Ikke minst for mindre bedrifter og kommuner som kommer i søkelyset vil dette være en belastning.
- Når rettssaker om ESAs bøter må fremmes for EFTA-domstolen i Luxembourg, blir det mer krevende og kostbart for foretak som vil kjempe for sin rett. Dette svekker rettsikkerheten.
- Det er en inngripende suverenitetsavståelse å flytte ut av landet både håndheving om statsstøtte og domsmyndighet. Bøtene fra ESA kan dreie seg om store beløp. Prosedyre-forordningen gjelder på tvers av mange områder i samfunnet, og det er mange norske foretak som kan bli berørt.
- Lovavdelingen begrunner sin snuoperasjon med ny rettsutvikling, særlig Høyesteretts betenkning om EUs fjerde jernbanepakke i 2021 og Acer-dommen i 2023. Det er en lite overbevisende begrunnelse. Høyesterett gir i begge avgjørelsene tilslutning til Lovavdelingens tidligere uttalelser.
- Maktoverføringen til Brussel kan stanses ved å bruke vetoretten i EØS-avtalen. I det minste må saken behandles som den suverenitetsavståelsen den er med krav om tre fjerdedels flertall.